Kvalitet och förändringsarbete i medicin- och vårdprofessioner - ett forskningsperspektiv

2017-03-16

Klara Bolander Laksov, docent

Stockholms Universitet & Karolinska Institutet

Kvalitet i utbildning:

- Stödjer lärande på bästa sätt
- Använder och utvecklar kunskap om lärande inom det specifika ämnet/ professionen
- Akademiskt lärarskap: undervisning som ett gemensamt åtagande, med utrymme för kritisk diskussion och delande av med- och motgång
- Undersöker och analyserar kontinuerligt förgivettaganden t ex enl plan-study-do-act/ scholarship of teaching and learning
- Ett tydligt system som 'drar' utbildningen och de som bidrar till den i en tydlig riktning

Vad ska jag tala om?

Vad är lärande?

Hur påverkas lärandet av sammanhanget?

Hur kan pedagogiskt utvecklingsarbete drivas?

Vad är nästa steg?

Vad är lärande?

Överföring	→	Förändring
Kognitivt	→	Situationsbundet
Isolerat	→	Som resultat av deltagande I Community of Practice

Vad säger forskningen om vad som fungerar för lärandet?

- Att bearbeta information leder till fördjupat lärande
- Att arbeta i grupp (kollaborativt lärande) underlättar bearbetningen
- (Formativ) återkoppling fungerar
- Coaching/mentorskap fungerar
- Studentansvar fungerar
- Att uppmärksamma generiska färdigheter fungerar

(Van der Vleuten 2015)

Stockholms universitet

https://www.youtube.com/watch?v=avFByXh_tCw

Implikationer

- Använd uppgifter där studenter får bearbeta innehållet
- Använd teamwork
- Ge återkoppling, och skapa återkopplande situationer
- Satsa på coachning och mentorskap för studenter
- Introducera tidigt ansvar för studenter
- Uppmärksamma generiska färdigheter

Stockholms universitet

I hur hög grad är detta vad ni gör idag?

Hur vet ni det?

Hur kan man förstå lärande som sker i klinisk verksamhet?

- En blandning av arbete och utbildning
- Lärande är ett resultat av deltagande och engagemang
- Situationsbundet

Tre nivåer av lärande i praktiken

1. Situationer leder till erfarenheter
2. Pärlband av erfarenheter leder till flera möjliga vägar
3. Återkommande aktiviteter leder till att sociala kulturella mönster skapas

(Teunissen, 2014)

Tre nivåer av lärande i praktiken

1. Situationer leder till erfarenheter
2. Pärlband av erfarenheter leder till flera vägar
3. Återkommande aktiviteter leder till sociala och kulturella mönster

(Teunissen, 2014)

Situationer leder till erfarenheter – några exempel

Första dagen på kliniken kommer Karin till avdelningen kl 8.00 och frågar efter doktorernas arbetsrum. Hon närmar sig en ST-läkare som sitter i ett av rummen, introducerar sig själv och säger att han inte är säker på vem som ska handleda henne. Doktorn svarar genast att studenten kan vara med honom. Detta var också hans första dag på avdelningen och han hade inget emot det. Karin sitter vid datorn, loggar in och öppnar journal-systemet. Efter några timmar börjar Karin känna sig bekväm och går avslappnad runt på avdelningen.

(Liljedahl et al. 2017)

Situationer leder till erfarenheter – några exempel

Simon följer en senior och en junior kollega in i patient-rummet. Den seniora läkaren introducerar honom som en snart-färdig-doktor. Han står tyst vid dörren och observerar hur doktorerna sätter på sig plast-förkläden för att undersöka patienten. För ett ögonblick tänker han att han ska ta ett själv, men han inser att det antagligen inte kommer att finnas tid till det. Istället väntar han vid dörren på att bli involverad. Om han hade blivit tillfrågad hade han snabbt tagit på sig ett förkläde och undersökt patienten. På vägen ut kommenterar ingen av doktorerna vad undersökningen visade, inte heller reflekterar någon av dem öppet över att Simon inte fick tillfälle att öva på undersökningen. Simon är ok med det och tänker att det kommer fler tillfällen.

(Liljedahl et al. 2017)

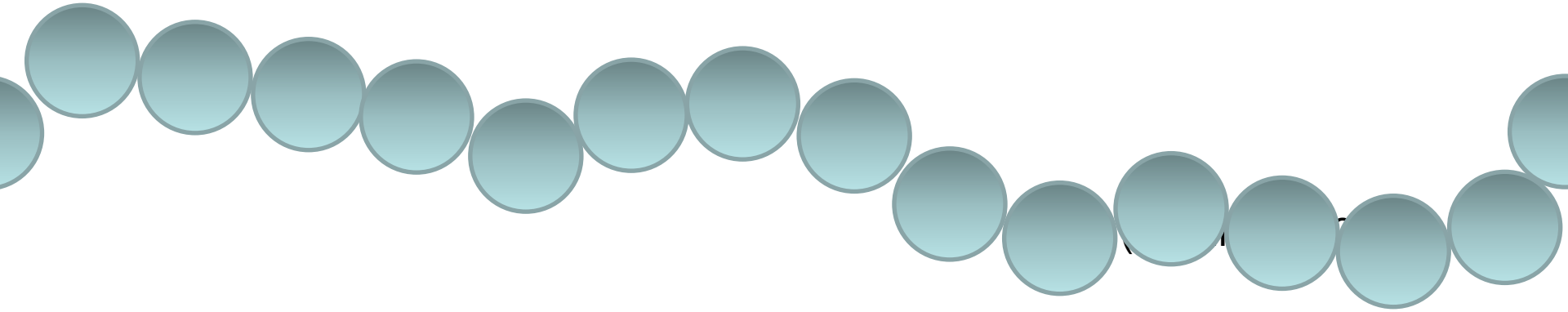
Nivå 1:
Hur situationer leder till erfarenheter

- Genom att härma och pröva
- Genom att skapa mening
- Genom att kombinera erfarenheter och skapa nya lösningar på problem

(Teunissen, 2014)

Tre nivåer av lärande i praktiken

1. Hur situationer leder till erfarenheter
2. Pärlband av erfarenheter leder till flera vägar
3. Återkommande aktiviteter leder till sociala och kulturella mönster

Pärlband av erfarenheter leder till flera vägar – exempel 1

Stockholms universitet

” För jag kunde observera två handledare, och de är verkligen (…) olika. En är väldigt öppen vet du, det är inte så mycket distans, och den andra är på något sätt mer affärsmässig…. Så då förstår du, ja, hur jag skulle vilja vara i framtiden, för man ser också hur patienter svarar och hur man kan få ut mest ur konversationen.”

Teunissen, 2014.

Nivå 2: Pärlband av erfarenheter leder till flera möjliga vägar

- Personliga erfarenheter över tid resulterar i personlig utveckling och påverkar vår identitet (Eraut, 2004, Wenger, 2010)
- Varje interaktion kan ses som en korsning där ett möjligt val finns för hur man ska gå vidare
- Övergångar möjliggör skiften vad gäller vägen
- 'Pärlbandet' knyter samman dåtid – nutid – framtid
- Praxisgemenskapen utgör det sammanhang där vi förhandlar om vilka vi är och vart vi ska.

Tre nivåer av lärande i praktiken

1. Hur situationer leder till erfarenheter
2. Strängar av erfarenheter leder till flera vägar
3. Återkommande aktiviteter leder till sociala och kulturella mönster

Återkommande aktiviteter leder till sociala och kulturella mönster

Det är mycket arbete i början, speciellt när man är på ett nytt ställe och ska lära sig att hitta och allt. Men det har gått bra….och alla är himla trevliga, och nu har dom dessutom ansträngt sig och talar om vad det är för kaffetradition på varje avdelning. Att man t ex högt och tydligt måste säga ” OK; NU LÄGGER JAG PENGARNA HÄR!” (Skrattar)

(Liljedahl et al. 2015)

Återkommande aktiviteter leder till sociala och kulturella mönster

Det är tungt att vara glad, engagerad och trevlig hela tiden, och leta efter läkare och sånt. Och det är mycket dötid… men å andra sidan är det trevligt att det är vårt eget ansvar och att vi kan gå hem om vi inte tycker att det är givande.

(Liljedahl et al. 2015)

Återkommande aktiviteter leder till sociala och kulturella mönster

Två studenter går precis bakom sin erfarna handledare på kliniken. Handledaren arbetar hårt för att arrangera allt för patienten och verkar stressad och har ingen tid att förklara. Det är ett intressant fall, men eftersom studenterna är nya där, kan de inte göra något, bara följa efter och lyssna. De ska snart ta läkarexamen med blir passiva, eftersom de inte har någon uppgift.

Erfarenheter av klinisk lärandemiljö

- Engagera sig i aktiviteterna
- Hitta en handledare som engagerar sig
- Lära genom observation
- Göra det bästa av situationen

(Liljedahl et al. 2015)

Återkommande aktiviteter leder till sociala och kulturella mönster

- Återkommande mönster konkretiserar verkligheten när det gäller möjligheter, förväntningar, normer och värderingar
- Skapar begränsad variation
- Tydliggörande av gränser (så gör vi (inte) här)
- Hierarchier
- Kulturen uttrycks i scheman, protokoll, program osv.

Hur ser studenternas deltagande och lärande ut (i den kliniska praktiken) hos er?

Hur bidrar lärare/handledare till den kultur studenter får erfara?

Finns det utvecklingsområden? Vad?

Hur kan pedagogiskt utvecklings-arbete drivas?

Stockholms universitet

Hinder för pedagogisk utveckling:

- Ej gemensamma mål
- Vi talar olika språk
- Icke-främjande incitamentstruktur
- Avsaknad av tid
- Pedagogisk kompetens

a) Att driva pedagogiskt utvecklingsarbete – två 'system'

Stockholms universitet

Kultur - person

- Skapar sammanhållning
- Förebild
- Motiverar
- Gränsryttare
- Samarbete

- Tydlig studentroll

Strategi - roll

- Roller och funktioner
- system för att synliggöra god handledning
- Tydlig information

- Tydlig studentroll

(Bolander Laksov et al. 2015)

b) Pedagogiskt ledarskap

- Student-centrerat perspektiv
  Leder utvecklingsarbete
- Har en vision
- Fokuserar organisationens lärande
- Skapar broar och nätverk med andra
- Går från administratör till ledare
- Medveten om och följer medicinpedagogisk forskning och vad andra gör lokalt
- Använder verktyg att stimulera kommunikation rung undervisning och lärande

(Bolander Laksov & Tomson, 2016)

c) Från PEK till praktik

- Kurs riktad till team
- Fokus på innovation, implementering, utvärdering
- Handledning av medicinsk pedagogisk expertis
- Utrymme (tid och plats) för kreativitet, reflektion och utveckling

(Elmberger et al. manuskript)

Studenter, lärare och experter:

- Krav på högskolepedagogisk utbildning
- Meriteringssystem
- Pedagogiskt sakkunniga
- Samarbeta över gränser
- Innovationskultur
- Vetenskapligt förhållningssätt till undervisning/ lärande
- Studenter involveras

(Bolander Laksov et al 2015)

Vad är nästa steg? - några strategier

- Arbeta långsiktigt – tydliggör gemensamma mål
- Möjliggör finansiering av pedagogisk utveckling
- Anslut till existerande ’agendor’, t ex kvalitetsagendan, patientsäkerhet, nöjdhet osv.
- Arbeta på flera nivåer i organisationen - ledarskap
- Bygg på existerande nätverk – hitta och odla ’signifikanta nätverk’
- Arbeta systematiskt och vetenskapligt med frågor om ledarskap och organisation
- Arbeta i team kring utveckling och implementering

Stockholms universitet

Akademiskt lärarskap

Utveckla
Utvärdera
Kommunicera/ dela
Ta del av vad andra gör

Klara.bolander.laksov@edu.su.se

2017

Ref forts.

- Bolander Laksov, K., & Tomson, T. (2016). Becoming an educational leader–exploring leadership in medical education. *International Journal of Leadership in Education*, 1-11.
- Laksov, K. B., Boman, L. E., Liljedahl, M., & Björck, E. (2015). Identifying keys to success in clinical learning: a study of two interprofessional learning environments. *Journal of interprofessional care*, *29*(2), 156-158.
- Laksov, K. B., Kettis, Å., & Alexandersson, M. (2014). *Ledning för kvalitet i undervisning och lärande på grundnivå och avancerad nivå*. Sveriges universitets-och högskoleförbund (SUHF)/Expertgruppen för kvalitetsfrågor.
- Liljedahl, M., Boman, L. E., Fält, C. P., & Laksov, K. B. (2015). What students really learn: contrasting medical and nursing students' experiences of the clinical learning environment. *Advances in Health Sciences Education*, *20*(3), 765-779.

Referenser

- Liljedahl, M., Björck, E., Kalén, S., Ponzer, S. & K Bolander Laksov. ”To belong or not to belong: nursing students’ interactions with the clinical learning environment – an observational study”. Submitted to *BMC Medical Education* March 2016
- Liljedahl, M., Björck, E., Ponzer, S. & K Bolander Laksov ”Navigating without a map: how medical students demonstrate proficiency in interacting with the clinical environment. Accepted in Studies in Higher education March 2017
- Stenfors-Hayes, T., Hult, H., & Dahlgren, L. O. (2011). What does it mean to be a good teacher and clinical supervisor in medical education?. *Advances in health sciences education*, *16*(2), 197-210.
- Teunissen, P. W. (2015). Experience, trajectories, and reifications: an emerging framework of practice-based learning in healthcare workplaces. *Advances in Health Sciences Education*, *20*(4), 843-856.